

ИЗ СТАРЕ КИНЕСКЕ ПОЕЗИЈЕ

МЕСЕЦ И ВИНО

Песме Ванг Веија и Ли Баија

ВАНГ ВЕИ

ПЕСМА, ПРВА, ДРУГА И ТРЕЋА

*Живим у кући на Жуиој реци у Менгђину,
улаз окренуӣ њрема њрисѣаниѣӣу Менгђин.
Ту увек сѣјају лађе с јуѣ, из Биангнана;
хоће ли се он бар ѣисмом кући јавиѣӣ?*

*Ти си доѣао ѣраво из моѣ завичаја,
и сиѣурно знаѣ како је у завичају.
Кад си кренуо, ѣред њеним дивним ѣрозором,
је л' рана ѣљива већ била у ѣуном ѣваѣу?*

*Видим да је већ ѣроѣвѣѣала рана ѣљива,
чујем и ѣѣице како радосно ѣвркућу.
Са сеѣом ѣледам бујање ѣролећне ѣраве,
бојим се да ће обрасѣи и сѣѣениѣӣѣе.*

Ванг Веи (701–761), једно од највећих имена у кинеском песништву, поред Ли Баија и Ду Фуа. Пореклом је био из познате породице и рано је испољио велики таленат. У двадесетпрвој години положио је државни испит за дворску службу. Прославио се као дворски песник. Кад је имао око четрдесет година, у близини престонице је откупио имање, где је проводио слободно време дружећи

се са природом и поезијом. Тај живот као „пола чиновник, пола пустињак”, донео му је славу као песнику природе. Признат је био и као врсни сликар и сматра се оснивачем школе „литерарног сликарства”. То је управо био разлог што је јапански хаику песник и сликар из XVIII века, Јоса Бусон, гајио дубоко поштовање према њему и пред смрт написао хаику: „Зимски славуј пева: / ко давно на живици / код Ванг Веија.” (Јоса Бусон, *Пролећно море*, превели Хироши Јамасаки Вукелић и Срба Митровић, Реч и Мисао 495, Београд 1999, 58) Наведене три песме чине циклус, написане су у стилу збирке *Јуефу Шиђи (Песме за вокалну музику)*. Прва говори о обичној жени, из народа, која се обраћа мужу на путу, док друга, најпознатија од њих, преноси речи мужа који је далеко од своје куће. Тек у трећем стиху, изразом „дивни прозор” који означава прозор женине одаје, украшен свиленим завесама, песник открива да је реч о мужу са вишим друштвеним статусом (као што је сам Ванг Веи). Трећа је написана са становишта дворске даме, или жене племића, која мисли на одсутног господара. Читалац то сазнаје у завршном стиху по речи „степениште”. То је, свакако, мермерно степениште које води у дворец. Наслов се може превести и као „Разно”.

ПОСЕТА ХРАМУ СЈАНГЋИ

*Не знадох ѿачно где се налази храм Сјангђи,
 ѿ се ујуѿих ка врху изнад облака.
 Шума ѿрасѿара, нема ни сѿазе за људе,
 ѿланина ѿусѿа, одакле само звоњава?
 Јецање врела одбија се од камења,
 хладни сунчев зрак зелени бор обасјава.
 Кад сумрак ѿадне, ѿусѿо је ѿкрај бездана,
 неко медиѿира, смирује љуѿога змаја.*

Под утицајем мајке, Ванг Веи је рано постао будистички поклоник. Кроз прва четири стиха, изразима „не знадох” и „одакле”, песник нас уводи у мистичан свет чувеног храма, у дубину будистичке мисли. Постојање храма се само наговештава звоњавом. Песма има облик петосложног *луѿија* (осмостиха). Трећи и четврти стих чине дистих са контрастима „прастара шума” (ширина) и „пуста планина” (висина), као и „нема” и „има” (мада у упитном облику). Пети и шести стих чине још изразитији дистих, са контрастом звука и боје („јецање” и „зелени”), као и неживо и живо биће („камен” и „бор”). Израз „љути змај” (или отровни змај) из завршног стиха означава грешне мисли у души.

НА РАСТАНКУ

*Сјахавши с коња нудим ти вино да тијеш.
Питам ја тебе: куда си се упутио?
А ти ми кажеш: ја нисам овде прихваћен,
повући ћу се стога у јужну планину.
Само ти иди, нећу те вице тијати.
Тамо ће увек с тобом бити бели облак.*

Из песме се не види када је и где Ванг Вei испратио човека који је, разочаран службом на двору, одлазио у планину Џунган, јужно од престонице Ханган. Верује се да је песник, служећи се темом растанка, у ствари исказао своју наклоност ка пустињачком животу. Зато је користио изразе „питам ја тебе” и „јужна планина” који подсећају на „Песму припитог” Тао Јуангмина, као и „бели облак”, који прати пустињака у гори. Употреба старинске форме од шест стихова, а не савременијег четворостиха или осмостиха, такође, појачава утисак да се ради о невином, природном свету који је некад постојао.

ОГРАДА ЗА ЈЕЛЕНЕ

*У јутој гори не видим нигде никога,
само се чуо одјек нечије гласине.
Светлост укоса јада у дубину шуме,
и одбија се од зелене маховине.*

Ванг Вei је често боравио на свом пространом имању крај реке Ванг, на југозападу од престонице. Изабрао је двадесет лепих предела на имању, сваком месту је посветио по један петосложни *ђеђу* (четворостих) и саставио збирку. Једно од тих двадесет места је добило име „Ограда за јелене”, што иначе означава ограђено место за гајење јелена. Мада је могуће да се овде ради о заштитној оградџи, постављеној у шуми, да би се спречило да јелени зађу у њиву. „Гласина” која се изненада чује у пустој гори једини је знак да се у шуми налази још неко, поред песника (ваљда је ловац дозвоа свог пса, или дрвосеча свог колегу, јер је било време да се врате кући). Тај снажни глас на тренутак разбије тишину, да би после овладао још већа и дубља тишина у шуми. Зеновски приступ, који би Мацуо Башо, јапански хаику мајстор из XVII века, применио у свом најпознатијем хаикуу: „Стари рибањак. / Како ускочи жаба, / то плусак воде.”

ПАВИЉОН БАМБУСОВОГ ГАЈА

*Усамљен седим у бамбусовом зусџици,
свиркам на цџири, ѿјем ѿсеме из свеџ зласа.
У ѿусџој шуми, нико осим мене не зна:
ѿрекрасан месец доћи ће да ме обасја.*

И ова песма, као и претходна, налази се у збирци *Двадесет ѿ предела имања Ванџчан*, која је Ванг Веија прославила као песника природе. У овом петосложном *ђеђеу* (четворостиху), песник открива све радости које доноси живот у осами на имању: музика, поезија и месец. Велики песник калиграф Су Ши, из династије Сунг, имао је право кад је за Ванг Веијеву уметност рекао: „У ѿговој поезији постоји слика, а на слици поезија”. Слика природе у Ванговим песмама, као што се овде види, није само предео насликан речима већ и унутрашња слика песника, пројектована на природу. Управо таквим схватањем природе Ванг Веи је утицао на јапанске хаику мајсторе као што су Мацуо Башо и Јоса Бусон.

ОТПРАТИХ ЈУАНА ДРУГОГ У АНСИ

*Ту, у зграду Веи, јуџарња киша ѿрацину је овлажила,
зеленој врби исѿред конака свежину је ѿовраџила.
Хајде, молим ѿе, исѿиј још једну чашу доброџ вина до дна:
кад на заџаду ѿређеџ уџврду Јанџ, више немаџ ѿознаника.*

Најпознатија песма са темом растанка у кинеском песништву уопште. Налази се и у збиркама *Јуефу Шиђи (Песме за вокалну музику)*, под насловом „Песма о граду Веи”, што значи да су је, у то време, радо певали на банкетима за испраћај. Ванг Веи је ту песму написао кад је, с пријатељем Јуаном Другом (другим међу браћом фамилије Јуана), из престонице дошао у град Веи да би га испратио на пут у далеки Анси, чак иза граничне утврде Јанг. О утврди Јанг видети песму Ју Сина „Растанак са Џоуом, још једном”). Уз обавезно помињање врбе као симбола растанка, у првом делу се истиче свежина пролећног јутра, што је у ефектном контрасту са тмурним расположењем растанка које се исказује у другом делу песме изразима „испиј још једну чашу” и „више немаџ познаника”. Песма има форму седмосложног *ђеђеуа* (четворостиха).